

Z kroniki Instytutu Zachodniego

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Dnia 2 kwietnia 1984 r. w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich w Poznaniu odbyło się Walne Zebranie Członków Instytutu Zachodniego. Porządek obrad był następujący:

Część I

1. Zagajenie i wybór przewodniczącego Walnego Zebrania.
2. Odczytanie protokołu Walnego Zebrania z dnia 29 marca 1983 roku.
3. Sprawozdanie Władz Instytutu Zachodniego z działalności w 1983 roku.
4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
5. Dyskusja nad sprawozdaniami.
6. Powzięcie uchwały o udzieleniu Dyrekcji IZ absolutorium.
7. Wybór Komisji Rewizyjnej.
8. Powołanie nowych członków IZ.
9. Wolne wnioski.

Część II

Wykład prof. dra Władysława Markiewicza, wiceprezesa Polskiej Akademii Nauk, pt. *Z rozważań nad genezą nowoczesnego narodu polskiego*.

1. Zebranie otworzył prezes Kuratorium, prof. dr Marian Wojciechowski, który przekazał przewodnictwo obrad członkowi-seniorowi, prof. dr. Januszowi Pajewskiemu.

Prof. Pajewski z żalem zawiadomił o śmierci prof. dra Sylwiusza Mikuckiego, doc. dra Mariana Pelczara, prof. dra Marka Sobolewskiego, prof. dra Adama Wrzoska i ministra Józefa Winiewicza — członków Instytutu Zachodniego, zmarłych w latach 1983-1984. Chwilą ciszy uczczono Ich pamięć.

W zebraniu uczestniczyli również zaproszeni goście: dr Bronisław Ratuś — kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, dr Lech Domeracki — minister sprawiedliwości PRL, Jan Maćkowiak — sekretarz KIW PZPR w Poznaniu, prof. dr Władysław Markiewicz — wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, członek rzeczywisty PAN, ambasador Paweł Cieślak — wicedyrektor Departamentu Studiów i Programów Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Następnie przewodnictwo obrad objął prezes Kuratorium, prof. dr Marian Wojciechowski, który zaproponował, by sprawę przyjęcia protokołu Walnego Zebrania z dnia 29 marca 1983 roku rozpatrzyć po punkcie 8. Przewodniczący Zebrania powiadomił, iż protokół ten znajduje się na sali oraz poprosił o zapoznanie się z nim i ewentualne uwagi. Zgromadzeni zaakceptowali zaproponowaną zmianę porządku obrad. Na sekretarzy Walnego Zebrania powołano mgr Jolanę Koprucką i mgr Ilonę Romiszewską.

2. Sprawozdanie władz Instytutu z działalności w 1983 r. przedstawił Dyrektor Instytutu, prof. dr hab. Antoni Czubiński, zaznaczając, iż pełny tekst sprawozdania został opublikowany w osobnej broszurze. Dyrektor IZ stwierdził, iż działalność Instytutu przebiegała w okresie sprawozdawczym w bardzo trudnych warunkach w kraju, z czym związane są ograniczenia materialne i finansowe. Po-

nadto skomplikowana sytuacja międzynarodowa utrudnia działalność Instytutu, m. in. w zakresie kontaktów z zagranicą.

Prof. A. Czubiński odczytał rezolucję Walnego Zjazdu Towarzystwa Naukowego Instytut Zachodni w Poznaniu z dnia 29 marca 1983 roku, wyrażającą protest przeciwko wypowiedziom niektórych polityków CDU/CSU i ministrów w rządzie Helmuta Kohla, którzy wbrew postanowieniom układów normalizacyjnych z lat 1970-1972 kwestionują integralność terytorialną Polski i ZSRR oraz byt państwowy NRD przez podtrzymywanie postulatu ponownego zjednoczenia Niemiec w granicach z 1937 r.

Mówca podkreślił, iż celowo przytoczył jej treść, gdyż sytuacja w tym względzie uległa dalszemu zaostrzeniu. Zdaniem prof. Czubińskiego, RFN opanowała gospodarczy i polityczny kryzys, w jakim znalazło się to państwo w latach 1981-1982; stabilizacji rządu towarzyszyła wzmożona i niepokojąca aktywność RFN w zakresie *Deutschlandpolitik* i *Ostpolitik*. Profesor A. Czubiński zwrócił uwagę, iż w tej sferze cele różnych kół politycznych w RFN są zbieżne i niezmiennie. Zdaniem prof. A. Czubińskiego, również w NRD, kraju charakteryzującym się większą w porównaniu z Polską stabilizacją gospodarczą, obserwuje się pojawienie się nowych elementów w polityce zagranicznej. Znamienna jest ewolucja ideologiczna, która odzwierciedla się szczególnie w zmianie poglądów dotyczących przeszłości Niemiec. Dyrektor IZ zwrócił uwagę zebranych na rozwój procesów demograficznych w RFN, kraju od lat odczuwającym skutki niskiego przyrostu naturalnego. Wieloletni napływ emigrantów zarówno z krajów członkowskich EWG, jak i z państw Europy wschodniej (w tym z Polski ok. 700 tys.) skłania do postawienia pytania, czy proces ten będzie miał wpływ na stosunki wewnętrzne i politykę zagraniczną RFN, szczególnie w odniesieniu do Polski i NRD. Poglądy zarówno wśród przedstawicieli nauki, jak i publicystów, są w obecnej chwili bardzo podzielone. Kwestia ta powinna stanowić przedmiot badań pracownikom IZ; niestety, w istniejących warunkach natrafiają oni na trudności, szczególnie w dostępie do materiałów i źródeł statystycznych. Ponadto prof. A. Czubiński stwierdził, iż polityka RFN jest konsekwentnie nastawiona na Wschód i również w przyszłości Polska będzie w niej zajmowała ważne miejsce. Mówca zauważył również, iż zapoczątkowana przez koalicję SPD/FDP w 1969 r. nowa polityka oznaczała jedynie zmianę taktyki, a nie strategii rządu RFN. Proces ten został zintensyfikowany po objęciu w 1982 r. rządów przez CDU/CSU. Kryzys, w jakim znajduje się Polska, osłabia dodatkowo jej pozycję na arenie międzynarodowej, w tym również w stosunkach z RFN. Sprawa ta dostrzegana jest w RFN, czego przykładem może być wypowiedź prof. H. A. Jacobsena — niedawnego gościa IZ, który oświadczył, iż obecnie problematyka polska stanowi margines zainteresowania w RFN.

Następnie prof. A. Czubiński podzielił się uwagami odnośnie do opublikowanego sprawozdania władz Instytutu, zwracając uwagę, iż trudności finansowe nie pozwoliły na zintensyfikowanie badań nad problematyką współczesną. Budżet Instytutu w roku ubiegłym wyniósł zaledwie 15 mln zł, a otrzymane dotacje okazały się niewystarczające. W tej sytuacji trudno jest zaplanować działalność naukowo-badawczą Instytutu.

Dyrektor podkreślił, iż równocześnie dalszemu pogorszeniu uległy możliwości wyjazdów za granicę. Mimo wielu interwencji, nie poprawiły się również warunki lokalowe Instytutu. Udało się rozszerzyć powierzchnię magazynową.

Mówca zaznaczył, iż w roku ubiegłym IZ doznał nadrobic opóźnienia w wydawaniu „Przeglądu Zachodniego”. Stało się to jednak kosztem publikacji zwartych,

mimo kilkunastu pozycji o niezwykle istotnym znaczeniu złożonych w Wydawnictwie IZ. Publikacje IZ, z zalem stwierdził Profesor, są mało znane w Polsce. Jedną z przyczyn jest zły kolportaż tych wydawnictw prowadzony przez Dom Książki. Wynika z tego konieczność zmniejszania nakładów, co z kolei ogranicza dochody własne. Większa część publikacji wysyłana jest za granicę, co pozwala — na zasadzie wymiany — pozyskiwać publikacje zagraniczne. Jest to niezwykle istotne, gdyż IZ nie ma możliwości z powodu braku dewiz nabywania publikacji zagranicznych w inny sposób.

W roku sprawozdawczym nie dokonały się istotne zmiany kadrowe. Pracownicy naukowcy IZ realizowali plany badawcze przyjęte w roku ubiegłym przez Radę Naukową.

Prof. A. Czubiński przypomniał zebranym o niezwykle istotnych rocznicach: 40 rocznicy powstania PRL, rocznicy powrotu Ziemi Zachodnich i utworzenia IZ. Stąd należą: 1) zintensyfikować badania nad polską myślą zachodnią; 2) ożywić kontakty ze społeczeństwem na Ziemiach Zachodnich (przygotowany jest roczny cykl odczytów w Szczecinie); 3) w zależności od możliwości finansowych Instytutu Zachodniego, planuje się zorganizowanie kilku sesji naukowych, związanych również z innymi przypadającymi w najbliższym czasie rocznicami, np. 70-rocznicą wybuchu I wojny światowej, rocznicą zamachu na Hitlera, stanowiącą w RFN asumpt do rozważań nad genezą i zasięgiem ruchu oporu w Niemczech, a ponadto konferencji poświęconej polskiej myśli zachodniej (pierwsza część konferencji planowana jest na jesień 1984 r. druga, o przejęciu i zagospodarowaniu Ziemi Zachodnich, powiązana byłaby z przyszłorocznym jubileuszowym Walnym Zjazdem). Urzeczywistnienie tych zamysłów jest uzależnione od uzyskania środków finansowych.

3. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej przedstawił prof. Józef Boroń. Przewodniczący Komisji Rewizyjnej stwierdził, iż gospodarka finansowa Instytutu prowadzona była prawidłowo. Nastąpił znaczny wzrost środków budżetowych IZ, jednakże przydzielone dotacje były niekorzystnie rozłożone w czasie. Komisja stwierdziła, że Instytut Zachodni od strony finansowej nie posiadał korzystnych warunków do rozszerzenia dotychczasowego zakresu działalności. Istniejąca sytuacja ekonomiczna znajduje swoje odbicie w budżecie Instytutu i uświadomienia skalę trudności w merytorycznej działalności władz, jak i układu wykonawczego Instytutu. Komisja stwierdziła także, że baza materialna Instytutu nie uległa polepszeniu. Omawiając działalność podstawową, mówca zwrócił uwagę na poważny ruch kadrowy.

W zakresie działalności wydawniczej odnotowano znaczny wzrost, odrobiono w ten sposób wieloletnie zaległości, zwłaszcza w odniesieniu do „Przeglądu Zachodniego”. Komisja zauważyła, iż pracownicy naukowo-badawczy legitymują się znaczną aktywnością naukową, o czym przekonuje wykaz publikacji oraz żywy udział w konferencjach naukowych i odczytach, tak w kraju jak i za granicą.

W podsumowaniu prof. J. Boroń szczególną uwagę zwrócił na niezwykle niskie wpływy ze składek członkowskich.

Mimo wielu trudności, a zwłaszcza mimo niekorzystnych warunków zewnętrznych, Instytut Zachodni spełnił swe zadania naukowo-badawcze w sposób należyty. W imieniu Komisji Rewizyjnej, prof. J. Boroń zwrócił się do członków Towarzystwa o udzielenie Dyrekcji IZ pełnego absolutorium.

4. W dyskusji nad sprawozdaniami jako pierwszy głos zabrał prof. J. Boroń, który nawiązał do oceny sytuacji politycznej, jaka ukształtowała się w NRD i RFN, przedstawionej przez prof. A. Czubińskiego. Zdaniem mówcy, pogłębia-

nie kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego, w jakim znajduje się Polska, przyczynia się do coraz większego spadku znaczenia naszego kraju na arenie międzynarodowej. Zwrócenie uwagi opinii publicznej na tę współzależność może stać się dla społeczeństwa polskiego jednym z motywów szybszego wychodzenia z kryzysu. Stąd według mówcy, konieczne jest rozszerzenie badań problematyki gospodarczej w dwóch państwach niemieckich w kontekście stosunków Wschód—Zachód. Niezbędne wydaje się bowiem wykazanie związku przyczynowo-skutkowego między rozwojem gospodarczym a wzrostem znaczenia politycznego, jaki obserwujemy w odniesieniu do wzrostu roli NRD i RFN. Ze szczególnym naciskiem prof. J. Boroń, podkreślił znaczenie popularyzacji wśród społeczeństwa polskiego wyników tych badań. Zwracając się do znajdujących się na sali gości — przedstawicieli władz centralnych dyskutant stwierdził, iż szczególnie predestynowanemu do tej roli Instytutowi Zachodniemu powinny zostać przydzielone dodatkowe środki.

Następnie wystąpił doc. dr Eugeniusz Zdrojewski, podkreślając zasługi i zaangażowanie Instytutu Zachodniego w tworzeniu zrębów życia naukowego na Ziemiach Zachodnich. Trudności materialne i lokalowe tej zasłużonej placówki naukowej, a także uwagi odnośnie do niedoceniaenia roli IZ w życiu kraju wymagają weryfikacji. Dorobek Instytutu jest bowiem szeroko znany i doceniany. Zdaniem mówcy, 40 rocznica utworzenia Instytutu Zachodniego powinna stać się okazją do udzielenia Instytutowi wszechstronnej pomocy.

Ponadto doc. E. Zdrojewski stwierdził, iż biorąc udział w pracach Rady Towarzystw Naukowych działającej przy Prezydium PAN, jest przekonany, iż gdyby realizowano planowo wpłaty z tytułu składek członkowskich, to prawdopodobnie dotacje byłyby wyższe i realizowane terminowo.

Dyskutant prosił o wyjaśnienie, jaki jest stosunek Instytutu Zachodniego do propozycji reaktywowania działalności Polskiego Związku Zachodniego.

Z kolei głos zabrał ambasador Wacław Piątkowski, podkreślając wagę wypowiedzi profesora A. Czubińskiego. W obecnej sytuacji międzynarodowej, zdaniem dyskutanta, tracą na znaczeniu elementy narodowe na rzecz różnic ideologicznych. Mówca zaznaczył, iż nasz stosunek do każdego z państw niemieckich wyznacza stanowisko NRD i RFN wobec postanowień poczdamskich. Zdaniem W. Piątkowskiego, stopień zainteresowania rozwojem wydarzeń w NRD jest niewystarczający. Omawiając stosunki NRD—RFN, najwięcej uwagi poświęca się prawnym ich aspektom, pomijając inne, niezwykle istotne dziedziny łączące oba te kraje (kultura, rolnictwo, technika itp.). Zauważa się również, na co zwrócił uwagę także prof. J. Boroń, brak odpowiedniej informacji na ten temat w środkach masowego komunikowania. Dyskutant postulował zorganizowanie szerszej informacji na temat wewnętrznych stosunków w każdym z państw niemieckich oraz wzajemnych kontaktów, co pozwoliłoby na włączenie się w nurt prowadzonej dyskusji ideologicznej. Potrzebne są jednak na to odpowiednie środki.

Prof. Kazimierz Śląski nawiązał w swym wystąpieniu do tej części wypowiedzi prof. A. Czubińskiego, w której dzielił się on uwagami na temat małego stopnia popularyzacji wydawnictw Instytutu Zachodniego. Zdaniem prof. K. Śląskiego, wynika to m. in. z faktu, iż są to publikacje naukowe, charakteryzujące się bardzo trudnym językiem. Zdaniem dyskutanta, opinia publiczna w RFN kształtowana jest przez publikacje nienaukowe. W tej sytuacji Profesor zaproponował rozważenie możliwości publikacji prac popularno-naukowych przez IZ, najlepiej w formie periodyku. Uwzględniając trudną sytuację finansową Instytutu Zachodniego należałoby równocześnie nawiązać współpracę z innymi organizacjami na

ziemiach zachodnich. Na zakończenie podkreślił duże osiągnięcia IZ związane z wydaniem niemieckiego czasopisma „Polnische Weststudien” i tym samym rozszerzenie kręgu odbiorców.

Prof. dr hab. Czesław Madajczyk zaproponował, aby wygłoszone na dzisiejszym Walnym Zjeździe przez Dyrektora IZ sprawozdanie przesłano wszystkim członkom Towarzystwa. Dyskutant stwierdził, iż należy mocniej akcentować umacnianie pozycji państw niemieckich w układzie międzynarodowym. Mówca postulował wydanie w dużym nakładzie nowego leksykonu o NRD i RFN, ponieważ opublikowana w latach sześćdziesiątych praca jest już nieaktualna. Popularyzacji problematyki niemieckiej, zdaniem prof. Cz. Madajczyka, sprzyjałaby współpraca z Krajową Agencją Wydawniczą.

Inną sprawą poruszoną przez prof. Cz. Madajczyka była kwestia, podniesiona ponownie w RFN, zbrodni popełnionych przez aliantów w czasie II wojny światowej. W toczącej się na ten temat dyskusji wiele oskarżeń skierowanych jest pod adresem Polaki i Polaków; powraca też w niej sprawa Bydgoszczy. Szczególnie zwraca uwagę wydana w RFN praca d'Zayasa, w której często powoływane są dokumenty *Wehrmacht-Untersuchungsstelle*, a która stawia Polskę w sytuacji oskarżonego. Podobna dyskusja miała już kiedyś miejsce, a odpowiedzią strony polskiej była publikacja prof. Karola M. Pospieszalskiego o 58 000 *Volksdeutschach*, która zmusiła stronę niemiecką do wycofania wysuniętych oskarżeń. Zdaniem mówcy, w obecnej sytuacji konieczne byłoby przygotowanie nowego opracowania o tej sprawie, które w oparciu o rzetelną dokumentację stanowiłoby kontrargument w dyskusji prowadzonej obecnie w RFN. Mając na uwadze dotychczasowe zasługi Instytutu Zachodniego dyskutant zaproponował, aby właśnie ta placówka naukowa podjęła się tego zadania, kontynuując w ten sposób swą tradycję.

Następnie głos zabrał prof. M. Wojciechowski, który przypomniał o projekcie przekształcenia Instytutu Zachodniego w jednostkę Polskiej Akademii Nauk, przez co pozbawiono by Towarzystwo placówki naukowo-badawczej. Na poprzednim Walnym Zjeździe członkowie wypowiedzieli się negatywnie o sugerowanych przez PAN zmianach, podkreślając liczne zalety obecnego statutu. Nierozwiązane problemy finansowe powodują, iż sprawa ta nadal jest omawiana w PAN. Nawiązując do wypowiedzi doc. E. Zdrojewskiego, dyskutant stwierdził, iż — jego zdaniem — brak związku między wysokością i terminowością odprowadzania składek członkowskich a otrzymywanymi dotacjami budżetowymi dla Instytutu Zachodniego. Ponadto mówca zauważył, iż sprawę finansowania Instytutu Zachodniego rozwiązałyby np. zwiększenie budżetu Akademii przeznaczanego na finansowe zabezpieczenie potrzeb Towarzystw naukowych, przy jednoczesnym zastrzeżeniu, iż środki te otrzymałby Instytut Zachodni.

Prof. M. Wojciechowski podkreślił, iż propozycja prof. Cz. Madajczyka podjęcia nowych badań nad tzw. sprawą bydgoską jest niecelowa, gdyż brak nowych podstaw źródłowych, również w dokumentach niemieckich.

Dr Karol Przesmycki nawiązał do wypowiedzi prof. A. Czubińskiego zwracając uwagę, iż zbliża się okres szczególnie doniosłych rocznic, m. in. 40-lecie powrotu Ziem Zachodnich do Polski oraz 40-lecie istnienia Instytutu Zachodniego. Dyskutant przypomniał również duże zasługi Polskiego Związku Ziem Zachodnich. Zdaniem mówcy, obchody 40-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej są znakomitą okazją przypomnienia społeczeństwu polskiej myśli zachodniej, przy czym głównym ośrodkiem jej propagowania winien być Instytut Zachodni.

Z kolei głos zabrał mecenas Jacek Nikisch, jak podkreślił — jeden ze świadków narodzin Instytutu, który zwrócił się z prośbą do osób opracowujących

historię IZ, by uwzględniły one faktyczną genezę społeczno-polityczną jego powstania. Dyskutant stwierdził, iż zarówno prof. Zygmunt Wojciechowski, jak grono jego najbliższych współpracowników wywodziło się z organizacji „Ojczyzna”. Tocząca się wówczas, w warunkach wojny i konspiracji, dyskusja o najbliższej przyszłości Polski i jej potrzebach zrodziła koncepcję powołania Instytutu Zachodniego jako kontynuatora Studium Zachodniego. Szczególnie ważny, zdaniem mówcy, jest fakt, iż idea ta złączyła ludzi różnych zapatrywań.

Ponadto mec. J. Nikisch poruszył sprawę zamieszczoną na łamach „Kuriera Polskiego” (27 III 1984 r.) informacji o wizycie wicepremiera E. Kowalczyka w Instytucie Zachodnim oraz o zawartej w niej wzmiance o objęciu przez Stronictwo Demokratyczne patronatu nad tą zasłużoną placówką naukową. Mówca prosił o wyjaśnienie tej kwestii.

Następnie głos zabrał doc. dr Stanisław Sierpowski, który poparł propozycję prof. K. Ślaskiego, dotyczącą popularyzacji badań niemcoznawczych. Wyniki tych badań powinny dotrzeć do przeciętnego człowieka. Dyskutant wyraził ponadto pogląd, iż idea ta przyświecała autorom publikacji w latach międzywojennych, zaś dorobek lat powojennych nie jest wzorem godnym naśladowania w tej mierze. Mówca stwierdził, także, że nie wydaje mu się celowe wydawanie nowego periodyku, zaproponował natomiast wykorzystanie w tym celu istniejących czasopism oraz opracowanie popularnonaukowych pozycji, poruszających problemy ważne dla polskiej racji stanu. Urzeczywistnienie tego wymaga jednak przyznania dodatkowych środków materialnych.

Prof. Karol Marian Pospieszalski nawiązał do kilkakrotnie poruszonej kwestii 58 tys. rzekomo zamordowanych we wrześniu 1939 r. *Volksdeutschów* i sprawę Bydgoszczy. Na ten temat toczy się ożywiona dyskusja na forum międzynarodowym. Sprawa ta do niedawna, zdaniem Profesora, obciążała w pewnym stopniu Polskę w świetle znakomitej większości publikacji, ukazujących się przede wszystkim w RFN. Dyskutant przypomniał o swojej pracy z 1959 r., pt. *Sprawa 58 000 Volksdeutschów*, która stała się w RFN pewną sensacją. W publikacji tej, opartej na bogatym materiale źródłowym, wykazano niezbicie, iż liczba 58 tys. jest nieprawdziwa; autor ustalił, że wynosi ona 3841 osób. Ustalenia te nie znalazły się jednakże — poza wyjątkowymi przypadkami — na łamach prasy zachodnioniemieckiej, mimo że omawiana publikacja spowodowała wzrost zainteresowania naukowców zachodnioniemieckich dokumentami znajdującymi się w Polsce. Wyrazem tego były opracowania, które uwzględniając polskie i niemieckie źródła, weryfikowały liczbę 58 tys. Niestety, zdaniem mówcy, opublikowany niedawno na łamach „Sterna” artykuł nie uwzględniał wniosków zawartych w tych pracach. Stał się jednakże bodźcem do ponownego podjęcia badań, w wyniku których dyskutant ustalił liczbę 3 tys. ofiar spośród mniejszości niemieckiej w Polsce. Prof. K. Pospieszalski przekazał te ustalenia w liście do Redakcji „Neue Zürcher Zeitung”, opublikowanym w dniu 4 marca 1983 r. na łamach tej gazety. Pełna dokumentacja tych wydarzeń została zamieszczona w tomie VII (wydanie II) *Documenta Occupationis* z 1981 r. Mówca przypomniał książkę zachodnioniemieckiej autorki, Diemut Meier, która wykorzystwała polskie dokumenty, zebrane podczas podróży studyjnej do Polski (również korzystała ona ze źródeł Działu I Dokumentacji IZ), licznie je cytując. Praca ta, zdaniem Profesora, mimo kilku nieścisłości jest prawdziwa i zasługuje na uwagę. Dyskutant stwierdził także, iż z dokumentami *Wehrmacht-Untersuchungsstelle* zapoznał się w czasie swego pobytu w RFN; na ich podstawie powstała praca „Dzień 3 września w Bydgoszczy w świetle źródeł niemieckich”. Mówca wyjaśnił, iż na podstawie tych właśnie

dokumentów napisał pracę wspomniany przez prof. Cz. Madajczyka d'Zayas. Praca jego jest jednostronna. Prof. K. M. Pospieszalski stwierdził, iż na podstawie źródeł niemieckich można udowodnić, że tzw. sprawa bydgoska była prowokacją SS. Ponadto mówca zauważył, iż jedynymi nowymi materiałami są wspomnienia bydgoszczan, które jednakże trudno uznać w pełni za wiarogodne.

Podsumowania dyskusji dokonał Dyrektor IZ, prof. A. Czubiński dziękując za aktywny w niej udział. Mówca stwierdził, iż postulat rozesłania jego wystąpienia wszystkim członkom Towarzystwa jest niemożliwy do spełnienia, gdyż dzielił się on z zebranymi swymi refleksjami na gorąco. W odniesieniu do sprawy patronatu Stronnictwa Demokratycznego nad Instytutem Dyrektor IZ wyjaśnił, iż w czasie spotkania, które odbyło się na prośbę SD i osobiście prof. E. Kowalczyka, omawiano jedynie ewentualną współpracę; nie było natomiast mowy o patronacie, jak to sugeruje „Kurier Polski”.

Prof. A. Czubiński stwierdził, iż w minionym roku wiele zrobiono w kierunku zaktywizowania członków Towarzystwa. Jako przykład mówca podał działalność prof. Henryka Olszewskiego, który podjął się z ramienia Kuratorium IZ zorganizowania cyklu spotkań z wybitnymi przedstawicielami nauki polskiej. Dyrektor IZ złożył prof. H. Olszewskiemu podziękowania za włożony w to trud. Innym godnym uwagi przykładem jest współpraca z Instytutem prof. K. M. Pospieszalskiego. Mówca podkreślił z naciskiem, iż Dyrekcja IZ nosi się z zamiarem skorzystania z pomocy członków Towarzystwa, np. zapraszając ich do wygłoszenia odczytów. Również obchody 40-lecia Instytutu Zachodniego będą okazją do zwiększenia zaangażowania wszystkich członków IZ.

Odnośnie do podniesionej w toku dyskusji sprawy leksykonu o RFN i NRD, Dyrektor IZ wyjaśnił, iż zapoczątkowane zostały już prace nad jego wydaniem. Prof. A. Czubiński stwierdził, iż pozostałe zgłoszone wnioski zostaną wnikliwie rozpatrzone przez Dyrekcję IZ po dokładnym zapoznaniu się z protokołem obrad.

5. Przewodniczący Zebrania poddał pod głosowanie wniosek Komisji Rewizyjnej o udzielenie Dyrekcji IZ absolutorium. Walne Zebranie uchwaliło ten wniosek jednogłośnie.

6. Następnie przystąpiono do wyboru członków Komisji Rewizyjnej. Prof. M. Wojciechowski przedstawił kandydatów, proponowanych przez Kuratorium IZ, wyjaśniając, iż zebrani mają prawo zgłoszenia własnych kandydatur. Ponieważ zebrani nie zgłosili innych propozycji, w głosowaniu jawnym *en bloc* przy jednym głosie wstrzymującym się, wybrano Komisję Rewizyjną w następującym składzie: przewodniczący — prof. dr Józef Boroń, członkowie — doc. dr Włodzimierz Piotrowski, dr Jan Prędko, prof. dr Mieczysław Przedpelski, mgr Alfons Lehmann.

7. Prof. M. Wojciechowski przedstawił zebranim propozycję Kuratorium przyjęcia jako członków honorowych Towarzystwa: prof. dr. Henryka Jabłońskiego, prof. dr. Witolda Hensla oraz prof. dr. Władysława Markiewicza. Zebrani opowiedzieli się jednogłośnie za ich przyjęciem w poczet członków honorowych Instytutu Zachodniego.

Następnie przewodniczący Zebrania odczytał w imieniu Kuratorium IZ listę kandydatów na członków IZ: dr Tomasz Budnikowski, dr Adam Basak, dr Marek Czapiński, dr Wiesław Hładkiewicz, doc. dr hab. Zdzisław Kędzia, doc. dr hab. Stefan Kowal, płk doc. dr Eugeniusz Kozłowski, dr Bogdan Kozieńko-Poklewski, dr Waldemar Łazuga, dr Andrzej Toczewski, dr Maria Tomczak, doc. dr hab. Witold Schultz, doc. dr Edmund Wojnowski.

W głosowaniu jawnym *en bloc*, przy jednym głosie wstrzymującym, przyjęto wymienionych kandydatów.

Dr K. Przesmycki zgłosił kandydaturę dra Janusza Sawczuka, pracownika naukowego Instytutu Śląskiego w Opolu na członka IZ. Zgodnie z obowiązującym statutem propozycja ta zostanie rozpatrzona przez Kuratorium IZ i przedstawiona w przyszłym roku Walnemu Zebraniu.

Prof. M. Wojciechowski poinformował, iż członkowie IZ mogą obecnie uiścić swe składki. Ponadto przewodniczący Zebrania zawiadomił, iż zgodnie z uchwałą Kuratorium IZ z dnia 27 stycznia 1984 r. wszystkim członkom Towarzystwa zostaną przekazane karty aktualizacyjne, w których członkowie poświadczą swe dalsze zainteresowanie członkostwem Towarzystwa Naukowego — Instytut Zachodni. Karty te powinny być odesłane do końca maja br. i będą stanowiły podstawę dalszego członkostwa.

8. Zebrani przyjęli, przy dwóch głosach wstrzymujących, protokół poprzedniego Walnego Zebrania.

9. W wolnych wnioskach pierwszy głos zabrał doc. dr E. Zdrojewski, który wystąpił z propozycją podjęcia koordynacji badań dotyczących Ziemi Zachodnich. Mówca zauważył, iż jest to bardzo potrzebne i mogłoby stanowić jeden z kierunków działalności Instytutu Zachodniego.

Doc. dr Władysław Korcz zwrócił się z prośbą do władz Instytutu Zachodniego o przekazywanie członkom Towarzystwa informacji o sesjach, konferencjach organizowanych przez tę placówkę naukową. Zdaniem mówcy płacenie składek oraz udział w Walnym Zebraniu nie może być jedyną formą kontaktu członków z Towarzystwem.

Pierwszą część Walnego Zebrania zamknął prof. M. Wojciechowski dziękując Członkom IZ oraz gościom za przybycie i aktywny udział w obradach.

Po przerwie w czasie której zebrani mieli możliwość zapoznać się z dorobkiem wydawniczym, prof. M. Wojciechowski zaprosił do wysłuchania odczytu pt. *Z rozważań nad genezą nowoczesnego narodu polskiego*, który wygłosił wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, prof. dr Władysław Markiewicz.

KRONIKA INSTYTUTU ZACHODNIEGO

od 26 X 1981 do 31 XII 1983 r.

1981 r.

W dniach 26.10. - 3.11. 1981 r. przebywał w IZ, prof. dr sc. Manfred Premssler, dyrektor Instytutu Studiów Międzynarodowych KMU w Lipsku.

Mgr Zbigniew Kulak, kierownik Pracowni Analizy Podręczników Szkolnych RFN, uczestniczył w dniach 30 - 31. 10. 1981 r. w konferencji naukowej w Lubecie i wygłosił tam referat pt. *Die Idee der Toleranz im polnisch-litauischen Jagiellonenreich*.

Doc. dr Lech Janicki i doc. dr Janusz Sobczak, wicedyrektorzy IZ, uczestniczyli w dniach 6 - 7. 11. 1981 r. w Walnym Zebraniu Towarzystwa Niemiecko-Polskiego RFN we Frankfurcie nad Menem.

1982 r.

W dniu 20. 1. 1982 r. wizytę kurtuazyjną w IZ złożył Richard C. Lundberg, wicekonsul ds. kulturalno-prasowych w konsulacie amerykańskim w Poznaniu.